

1.11.2024

Vanhusten palvelut toimialajohto

Lausuntopyyntö vanhusneuvostolle 23.10.2024

VANHUSNEUVOSTON LAUSUNTO KOSKIEN VANHUSTEN PALVELUIDEN MYÖNTÄMISEN PERUSTEIDEN PÄIVITTÄMISTÄ 1.1.2025 LUKIEN

Yleistä

Palveluiden myöntämisen perusteiden päivittämistyön taustalla on hyvinvointialueen vaikea taloustilanne sekä sen aiheuttamat pakolliset säästötoimet. Virkavalmistelu lähtee siitä, että lakisääteiset toiminnat turvataan. Taloudellisen liikkumavaran ollessa pieni, säästötoimet joudutaan pakostakin kohdentamaan ensisijaisesti ennaltaehkäiseviin tukipalveluihin eli juuri niihin palveluihin, jotka olisivat taloudellisesti tuottavia ja järkeviä pitkällä aikavälillä. Niiden myöntämisperusteita joudutaan sekä kohdentamaan tarkemmin että tiukentamaan aiemmasta.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on kaikkien ikäihmisten, mutta erityisesti yli 85-vuotiaiden sekä muistisairaiden vanhusten määrä on vahvassa nousussa. Hyvinvointialue on aiemmissa suunnitelmissaan pyrkinyt vastaamaan tähän merkittävään rahoitushaasteeseen niin, että ennaltaehkäiseviä, kotiin annettavia vanhuspalveluita vahvistetaan ja niihin panostetaan. Perusajatuksena on ollut mahdollisimman kustannustehokas toiminta pitkällä ja kestäväällä aikavälillä. Jos raskaan hoivan tarvetta voidaan myöhentää monipuolisilla kotiin annettavilla tukipalveluilla, ei ympärivuorokautisten hoitopaikkojen tarve lisääny ikäihmisten lukumäärän nousun mukaisessa suhteessa. Nyt kun pakollisten säästötoimien takia näitä tukitoimia ei voida laajentaa ja kehittää suunnitelmien mukaisesti, on todennäköistä, että vanhuspalveluiden kustannukset nousevat tulevaisuudessa arvioitua enemmän. Nyt tehtävien säästöjen vaikutukset jäävät siis lyhytaikaisiksi.

Vanhusneuvosto ei tee muutosesityksiä luonnokseen, mutta on huolissaan siitä, miten palvelujen pääsyn tiukentaminen ja tarkempi kohdentaminen vaikuttaa alueemme ikäihmisten sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemuksiin.

Lisäksi vanhusneuvosto haluaa kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

Kotona asumista tukevat kuntouttavat palvelut

Kuntouttava osapäivätoiminta Punttia ja pullaa poistetaan erillisenä tuotteena. Jatkossa itsenäisesti liikkuvat asiakkaat ohjataan kaupunkien, seurakuntien sekä eri järjestöjen tuottamiin hyvinvointia tukeviin palveluihin ja ryhmätoimintoihin.

1.11.2024

- Muihin kuin hyvinvointialueen omiin palveluihin ohjaaminen on ajatuksena hyvä. Se edellyttää kuitenkin sitä, että määritellään yksi selkeä vastuutaho, joka koordinoi palveluiden koontia, tietojen päivitystä ja vastaa viestinnästä. Vanhusneuvosto toivoo, että kaupungit ottavat asian vastuulleen osana ikääntyneiden hyte-työtä. Palveluiden koonti tulisi tehdä asuinalueittain ja päivityksen olla säännöllistä. Viestintä tulee suunnata hyvinvointialueen asiakkaiden lisäksi kaikille alueen asukkaille. Viestinnän tulee olla tavoitettavaa, pelkkä sähköinen viestintä ei tavoita läheskään kaikkia ikäihmisiä. Lisäksi järjestöjen osalta on kuitenkin otettava huomioon monien vaikeudet saada käyttöön toimintatiloja riittävästi ja kohtuullisin korvauksin.

Kuntouttavaa päivätoimintaa ei enää tarjota kaikille siitä hyötyville vaan rajatusti omaishoitoperheiden tukemiseen sekä paljon palvelua tarvitseville. Kuljetus kuntoutukseen järjestetään vain erityisen hauraassa asemassa oleville.

- Vanhusneuvostolla on suuri huoli erityisesti yksinasuvista, huonosti liikkumaan pääsevästä vanhuksista, joilla ei ole omaa lähiverkostoa. Jos henkilöllä on vähän sosiaalisia kontakteja ja henkilökohtaisia yhteyksiä muihin ihmisiin, saattavat yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteet koitua ylitsepääsemättömiksi.

Omaishoito

- Vanhusneuvosto pitää hyvänä sitä, että hyvinvointialueella halutaan panostaa omaishoidon ja omaishoitajien tukitoimien kehittämiseen. Vanhusneuvosto haluaa kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota ikääntyneisiin, huonossa kunnossa oleviin omaishoitajiin, jotka hoitavat ympärivuorokautisesti muistisairasta puolisoaan. On tärkeää varmistaa, ettei velvollisuudentunteeseen ja kiintymyssuhteeseen perustuvaa hoitotyötä tehdä oman terveyden kustannuksella.

Kotihoito ja ympärivuorikautinen palveluasuminen

- Yllä mainittujen palvelujen myöntämisen kriteereitä on tiukennettu. Perusteluna on käytetty mm. palveluiden harmonisointia muiden hyvinvointialueiden kanssa. RAI-mittarit eivät kuitenkaan avaudu helposti ymmärryksen tasolla, eikä maallikko pysty mittaristoa tutkimalla arvioimaan mitä määräytymisperusteiden muutokset merkitsevät palveluita tarvitsevien näkökulmasta. Vanhusneuvosto toivoo, että hyvinvointialueen päätöksentekijöille ja vaikuttamistoimielimille järjestetään koulutusta RAI-mittariston sisällöstä ja perusteista.

Vaikutusten seuranta, raportointi ja arviointi

- Kun ikäihmisten määrä kasvaa ja palveluiden pääsyehdot kiristetään, tulee hyvinvointialueen seurata monin eri tavoin, mitä vaikutuksia kiristyksillä on ikäihmisten hyvinvointiin. On tärkeää, että päätöksentekijät saavat jatkuvasti ajantasaista tietoa siitä, mitä muutoksia tapahtuu palveluiden jonotilanteissa sekä kielteisissä palvelupäätöksissä. Huoli-ilmoitukset

1.11.2024

ovat keskeinen ja tärkeä indikaattori. Niiden määrästä, sisällöstä ja käsittelystä tulee raportoida. Myös laajempia heijastusvaikutuksia esim. terveyspalveluihin on tärkeää tutkia ja arvioida.

Vantaalla 1.11.2024

Raimo Huvila
vanhusneuvoston puheenjohtaja

Marja-Liisa Saares
vanhusneuvoston varapuheenjohtaja